

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ, КРЕДИТ

modernization of public finances conducted with the International Bank for Reconstruction and Development] / Ministerstvo Finansiv Ukrainy. – 2015. – Kyiv. – 66s. – 1 elektron. opt. disk (CD-ROM) ; 12 sm. – Sistem. Vimogi: Intel Pentium 1 GGts ; 256 Mb RAM; Microsoft Windows 2000 SP 4 / XP SP 2 / Vista (32 bit) ; Adobe Reader 7.0 (abo analogichniy produkt dlya chitannya fayliv formatu PDF).

14. Rach V.A., Rossoshanska O.V., Medvedeva O.M. Upravlinnya proektami: praktichni aspekti realizatsiyi strategiy regionalnogo rozvitku: navch. posib. [Project Management: practical aspects of regional development strategies implementation] ; za red. V.A. Racha. – K.: «K.I.S.», 2010. – S. 276.

15. Rekomendatsiyi shchodo otrimannya dostupu do donorskogo ta investitsiyного finansuvannya [Recommendations for access to donor funding and investment] / Pidtrimka stalogo regionalnogo rozvitku v Ukraini: http://invest-rovenki.at.ua/donors_investors_guidelines_ua_updated_copy.pdf.

16. Chorna M.V. Proektniy analiz: navch. Posibnik [Project analysis] Harkiv: Konsum, 2003. – 228 s.

17. Chuhunov I.Ya., Ihnatyuk I.M. Formuvannya vydatkiv byudzhetu u systemi sotsial'no-ekonomichnoho rozvytku krayiny [Formation of the budget expenditures in the system of socio-economic development of the country]. Ekonomichnyy visnyk universytetu. Pereyaslav-Khmel'nyts'kyi derzhavnyy universytet imeni Hryhoriya Skovorody. – 2016. – № 28/1. – S. 217-226.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Куліченко Вероніка Олегівна, аспірантка кафедри фінансів
Університет митної справи та фінансів
вул. Володимира Вернадського 2/4, м. Дніпропетровськ, 49000, Україна
e-mail: nika.kulichenko@gmail.com

ДАНИЕ ОБ АВТОРЕ

Куличенко Вероника Олеговна, аспирантка кафедры финансов
Университет таможенного дела и финансов
ул. Владимира Вернадского 2/4, г. Днепропетровск, 49000, Украина
e-mail: nika.kulichenko@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHOR

Kulichenko Veronika Olehivna, Ph.D. Student.
University of Customs and Finance
2/4 Vladimir Vernadsky Str., Dnipropetrovsk, 49000, Ukraine
e-mail: nika.kulichenko@gmail.com

Рецензент: Лисяк Любов Валентинівна, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри «Фінансів» Університету митної справи та фінансів

УДК 336.143

АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

**Кучеренко С.Ю.,
Леваєва Л.Ю.**

Мета статті полягає у дослідженні тенденцій наповнення та використання державного бюджету України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування та використання бюджету країни.

Методи дослідження. У статті застосовано сукупність наукових методів, зокрема, методи наукової абстракції, порівняльний, аналізу і синтезу, систематизації і узагальнення.

Результати дослідження. У статті розглянуто сучасний стан державного бюджету України. Досліджено основні складові доходів і видатків державного бюджету України. Обґрунтовано проблеми наповнення та ефективності використання державних коштів. Запропоновано заходи щодо оптимізації джерел наповнення та напрямків використання фінансових ресурсів держави.

Галузь застосування результатів. Результати цього дослідження можуть бути застосовані у процесі реформування бюджетної системи в Україні.

Висновки. Дохідна частина бюджету має наповнюватися з різних джерел для більшої стабілізації та зменшення ризикованості надходжень, тому необхідно приділяти увагу найменш розвинутим статтям доходів, таким як доходи від операцій з капіталом, цільові фонди, збільшення яких дозволить зменшити навантаження та залежність державного бюджету.

Проаналізувавши видатки бюджету України за 2010–2015 роки можна стверджувати, що сума видатків щорічно зростає по всіх показниках. Пріоритетними завдання бюджетної політики України є

модернізація бюджетного сектору економіки, переорієнтація державних видатків у напрямі економії, ефективності і результативності.

Ключові слова: державний бюджет, доходи та видатки державного бюджету, податкові надходження, неподаткові надходження, бюджетний дефіцит, ефективність використання бюджетних коштів.

АНАЛИЗ ДОХОДОВ И РАСХОДОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА УКРАИНЫ

Кучеренко С.Ю.,
Леваева Л.Ю.

Цель статьи заключается в исследовании тенденций наполнения и использования государственного бюджета Украины.

Предметом исследования являются теоретические и практические вопросы формирования и использования бюджета страны.

Методы исследования. В статье применена совокупность научных методов, в частности, методы научной абстракции, сравнительный, анализа и синтеза, систематизации и обобщения.

Результаты исследования. В статье рассмотрено современное состояние государственного бюджета Украины. Исследованы основные составляющие доходов и расходов государственного бюджета Украины. Обоснованно проблемы наполнения и эффективности использования государственных средств. Предложены меры по оптимизации источников наполнения и направлений использования финансовых ресурсов государства.

Область применения результатов. Результаты этого исследования могут быть применены в процессе реформирования бюджетной системы в Украине.

Выводы. Доходная часть бюджета должна наполняться из разных источников для большей стабилизации и уменьшения рискованности поступлений, поэтому необходимо уделять внимание наименее развитым статьям доходов, таким как доходы от операций с капиталом, целевые фонды, увеличение которых позволит уменьшить нагрузку и зависимость государственного бюджета.

Проанализировав расходы бюджета Украины за 2010-2015 годы можно утверждать, что сумма расходов ежегодно растет по всем показателям. Приоритетными задачи бюджетной политики Украины является модернизация бюджетного сектора экономики, переориентация государственных расходов в направлении экономики, эффективности и результативности.

Ключевые слова: государственный бюджет, доходы и расходы государственного бюджета, налоговые поступления, неналоговые поступления, бюджетный дефицит, эффективность использования бюджетных средств.

ANALYSIS OF RECEIPTS AND EXPENDITURES OF THE STATE BUDGET OF UKRAINE

Kucherenko S.Yu.,
Levaieva L.Yu.

The purpose of research is to study the trends of receipts and use of the state budget of Ukraine.

The subject of research is theoretical and practical issues of formation and use of the country's state budget.

Methods of research. The following scientific methods are used: abstraction, comparison, analysis and synthesis, systematization and generalization.

The results of work. The current state of the state budget of Ukraine is considered in the article. The basic components of receipts and expenditures of the state budget of Ukraine are studied. The problems of receipts and effective use of public funds are substantiated. The measures for optimizing the sources of receipts and directions for use of the state's financial resources are offered.

Practical Implications: The results of this study can be applied in the reform of the budget system of Ukraine.

Conclusions. The profitable part of the budget is filled with various sources for greater stabilization and reduce the risk of receipts, so need to pay attention to the least developed source of receipts, such as receipts from capital transactions, directed funds, increase which will be allowed reduce load and dependence on the state budget.

An analysis of the expenditure budget of Ukraine for 2010-2015 shows that the amount of expenditure increases annually on all indices. The priority task of budget policy of Ukraine is to modernize the budget sector of the economy and to re-orientate the state expenditure in the direction of the economy, efficiency and effectiveness.

Key words: the state budget, receipts and expenditures of the state budget, tax revenues, non-tax revenues, a budgetary deficit, effective use of public funds.

Постановка проблеми. Державний бюджет – невід’ємний атрибут кожної країни та важливий інструмент реалізації економічної і соціальної політики держави. Сьогодні особливої актуальності набуває проблема побудови досконалої та ефективної системи формування дохідної та видаткової частини державного бюджету, враховуючи їх структуру, для ефективного розвитку економіки країни.

Аналіз останніх досліджень. Велика кількість досліджень, присвячені державному бюджету як у вітчизняній, так і в зарубіжній літературі. Проблематику державного бюджету досліджували у своїх роботах такі вітчизняні вчені: І.В. Алексєєв, Л.О. Баластрик, В.Д. Базилевич, Т.М. Боголіб, О.Д. Василик, Л.М. Демиденко, А.О. Єпіфанов, Ю.В. Коваль, І.О. Луніна, І.О. Лютий, Л.Є. Момотюк, В.М. Опарін, Ю.В. Пасічник, Ю.Д. Радіонов, Ю.Л. Субботович, В.М. Федосов, О.В. Чеберяко, І.Я. Чугунов, С.І. Юрій та ін.

Теоретико-методологічними проблемами формування та використання фінансових ресурсів держави займалися такі зарубіжні вчені: І. Озеров, А. Ослунд, М. Боголепов, Ф. Нітті, С.Фішер та ін.

Результати їх досліджень стали відповідним внеском в розвиток теорії і практики зазначених напрямів дослідження. Однак особливо актуальною і недостатньо дослідженою залишається проблема наповнення державного бюджету та ефективності використання фінансових ресурсів держави.

Мета статті полягає у дослідженні тенденцій наповнення та використання державного бюджету України.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання формування та використання бюджету країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державний бюджет – надзвичайно складне соціально-економічне явище, що є основною ланкою фінансової системи будь-якої держави. В ньому зосереджується близько 70% усіх фінансових ресурсів і включає в себе різні фінансові інституції, за допомогою яких держава здійснює свою фінансову діяльність і перерозподіл значної частини валового внутрішнього продукту.

З часу відновлення незалежності України вітчизняна бюджетна система не демонструвала належної ефективності в реалізації своїх функцій, головною з яких є ефективний і справедливий перерозподіл фінансових ресурсів у економіці.

В умовах ринкових трансформацій проблеми формування достатнього обсягу доходів бюджету і забезпечення ефективного їх використання набувають особливої гостроти. Недоліки законодавчої бази, домінування традиційних, застарілих підходів до організації бюджетних відносин у поєднанні з глибоким спадом в економіці утруднюють наповнення бюджету і, відповідно, виконання завдань соціально-економічного розвитку країни. З огляду на вищенаведене, актуальним завданням в сучасних умовах господарювання залишається побудова ефективного механізму наповнення бюджету [1].

Для аналізу тенденцій використання бюджетних коштів необхідно проаналізувати основні макроекономічні показники України за останні роки, що наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. Загальна динаміка основних макроекономічних показників України за 2010–2015 рр., тис. грн

Показники	Рік					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ВВП	1079,3	1300,0	1404,7	1465,2	1566,7	1979,5
Видатки зведеного бюджету	379,1	421,6	492,5	505,8	523,1	679,9
Доходи зведеного бюджету	314,5	398,6	445,5	442,8	456,1	652,0
Дефіцит	-64,8	-23,1	-50,8	-63,6	-72,0	-30,9
Рівень інфляції, %	9,1	4,6	-0,2	0,5	24,9	43,3

За даними [4].

Як видно з таблиці 1, чітка тенденція до зростання характеризується за показниками ВВП, доходів та видатків бюджету. Щодо дефіциту бюджету то ряд економістів вважають, що причинами були спад виробництва, зростання внутрішнього і зовнішнього боргу, фінансування великих проектів, значне зростання і нерациональна структура бюджетних витрат; наявність значного тіньового сектора в економіці; неспроможність влади тримати під контролем фінансову ситуацію в державі; недосконале законодавство і податкова система, військові дії в зоні АТО [3]. Вважається за необхідне узагальнити основні статті доходів ЗБУ для подальшого аналізу у формі таблиці 2.

Таблиця 2. Дохідна частина Зведеного бюджету України за 2010-2015 роки, млн грн

Показник	Рік					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Доходи	314391	398554	445525	442789	456067	652031
Податкові надходження						
Збір ПДВ	126988	172873	184786	181717	189241	246858
Податок на доходи фізичних осіб	51029	60225	68092	72151	75203	99983
Акцизний податок	28316	33919	38429	36668	45100	70795
Плата за користування надрами	1481	2684	3272	14225	19620	38008
Податок на прибуток підприємств	40359	55097	55793	54994	40201	39053
Місцеві податки і збори	819	2550	5457	7314	8056	27041
Ввізне мито	8556	10463	12986	13265	12389	39881
Відшкодування ПДВ	-40672	-42779	-45959	-53448	-50216	-68405
Інше	29564	39661	37712	27082	27919	14421
Всього	246441	334692	360567	353968	367512	507636
Неподаткові надходження						
Надходження бюджетних установ	28719	31523	34195	37903	31672	41693
Надходження від НБУ	15547	11898	23600	28308	22807	61804
Доходи державних підприємств (окрім НБУ)	5603	5764	9209	5436	5999	9759
Адміністративні збори та платежі	3862	4459	7174	7089	6889	17854
Інше	8123	6360	6746	6245	13245	9044
Всього	61854	60004	80923	84981	80613	140154
Інше	6096	3858	4035	3840	7943	4241

За даними [2].

Значну частину надходжень до Зведеного державного бюджету складають податкові надходження, а саме більше 75%, їх частка з кожним роком має тенденцію до зростання. У 2014 податкові надходження займали 80,1%, що на 1,7% більше показника 2010 року, що у абсолютному вимірі становить 121071 млн грн. Що ж стосується неподаткових надходжень та інших джерел, то їх частка на противагу постійно зменшується. Таким чином, є всі підстави вважати, що податкові надходження є основою дохідної частини бюджету України.

Для ґрунтовнішого аналізу необхідно проаналізувати структуру доходів ЗБУ, що наведна в таблиці 3 та на рисунку 1.

Таблиця 3. Структура доходів Зведеного бюджету України за 2010-2015 роки, %

Показник	Рік					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Податкові надходження	74,5	84,0	80,9	79,9	80,6	77,8
Неподаткові надходження	23,5	15,0	18,2	19,2	17,6	21,5
Доходи від операцій з капіталом	1,0	0,6	0,7	0,4	0,5	0,3
Цільові фонди	0,9	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1
Інші надходження	0,1	0,1	0,0	0,3	1,2	0,3

За даними [2].

До 2011 року щорічне зростання податкових надходжень було не досить великим, проте у 2011 році цей показник виріс на 9,5% порівняно з попереднім 2010 бюджетним роком. Це можна пояснити зміною бюджетної класифікації, коли окремі групи неподаткових надходжень були перенесені у податкові надходження (рентна плата, збори на паливно-енергетичні ресурси тощо), внаслідок прийняття Податкового кодексу, а відтак збільшило навантаження на підприємців. Також щорічне зростання податкових надходжень може свідчити про неспроможність держави до наповнення бюджету за рахунок неподаткових та інших джерел, що також призводить до зменшення дохідної бази державного бюджету.

Очікується, що з 2016 року зменшення податкового навантаження на роботодавця сприятиме легалізації частки тіньових доходів, що в свою чергу вплине на розширення бази оподаткування та забезпечить випереджальні темпи росту податкових надходжень до бюджету [5, с. 12].

Унаслідок негативного впливу світової фінансово-економічної кризи на обсяги зовнішньо торгівлі України відбувається переорієнтація економіки на внутрішній ринок, що відповідним чином відображається на структурі наповнення бюджету.

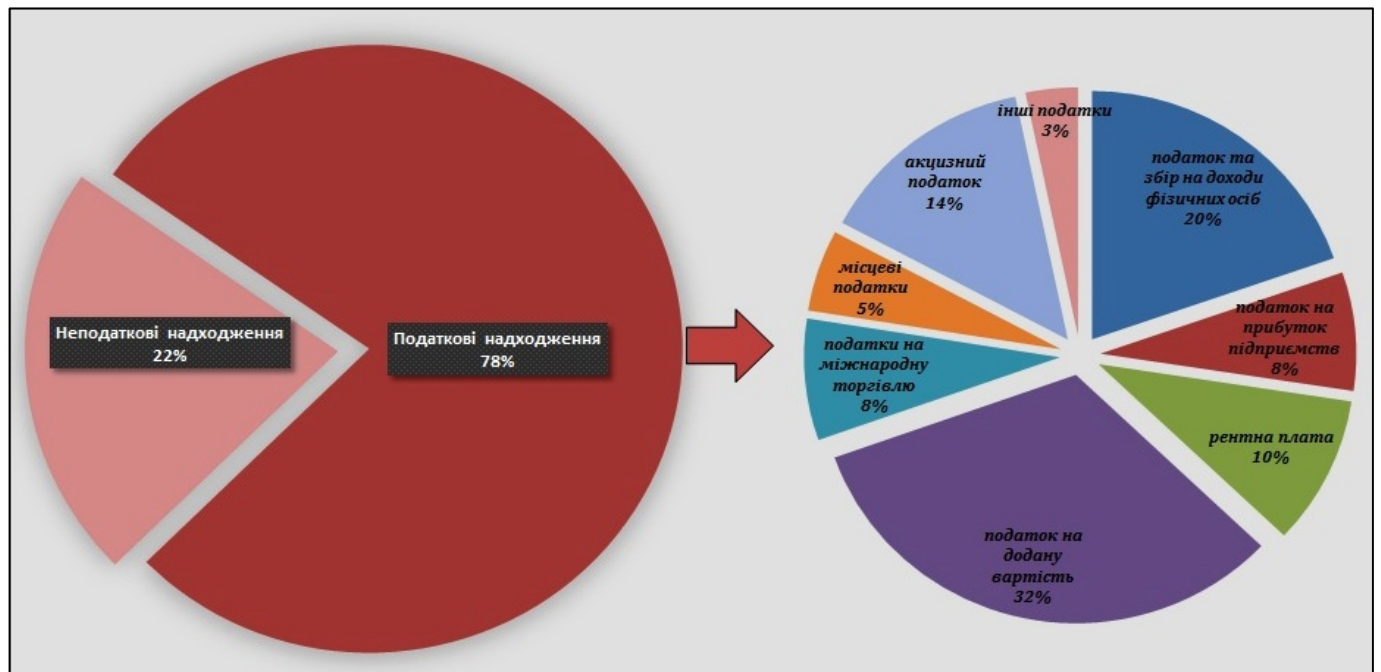

Рисунок 1. Структура доходів Зведеного бюджету України у 2015 році

Побудовано на основі даних [2].

Не зважаючи на податковий тиск підприємства просто не можуть виконувати плановані показники надходжень податку на прибуток. На зменшення обсягу податку на прибуток останніми роками мали вплив: загострення світової фінансової кризи, яке призвело до суттєвого зменшення зовнішнього попиту та падіння обсягів виробництва в експортоорієнтованих секторах економіки (в першу чергу, в хімічному та металургійному). Другою вагомою причиною, що витікає з першої є зменшення загального обсягу прибутків підприємств [6].

До державного бюджету надійшло 34,8 млрд грн податку на прибуток підприємств, що на 5,2 млрд грн, або на 12,9%, менше ніж попереднього року. Річний плановий показник не виконано на 5,8%, або на 2,1 млрд грн.

Щомісячна динаміка надходжень податку на прибуток підприємств відрізняється від тенденцій попередніх років (рис. 2).

У 2015 році до державного бюджету надійшло 178,5 млрд грн податку на додану вартість, що на 39,4 млрд грн, або на 28,4% більше відповідного показника попереднього року. Збільшення відбулося за всіма складовими податку: з вироблених в Україні товарів – на 26,9 млрд грн, або на 33,1%, із ввезених на територію України товарів – на 31,5 млрд грн, або на 29,3%. Збільшився проти попереднього року також обсяг відшкодованого податку з бюджету на 18,2 млрд грн, або на 36,2%.

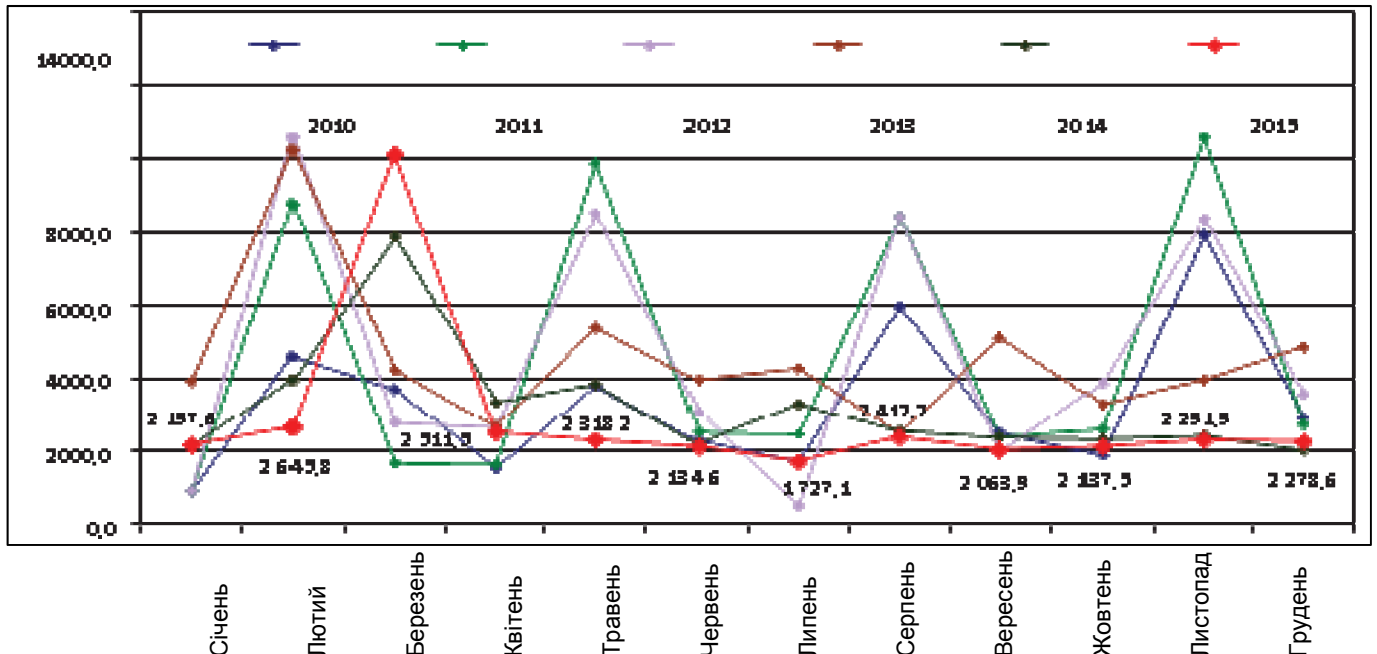

Рисунок 2. Динаміка щомісячних надходжень податку на прибуток підприємств до Державного бюджету у 2010-2015 рр.

Побудовано на основі даних [2].

Динаміка фактичних показників надходжень ПДВ за період з 2010–2015 рр., чітко видно на рис. 3. Деякі науковці вважають, що показники ПДВ реально занижені через постійне падіння обсягів експорту та імпорту України.

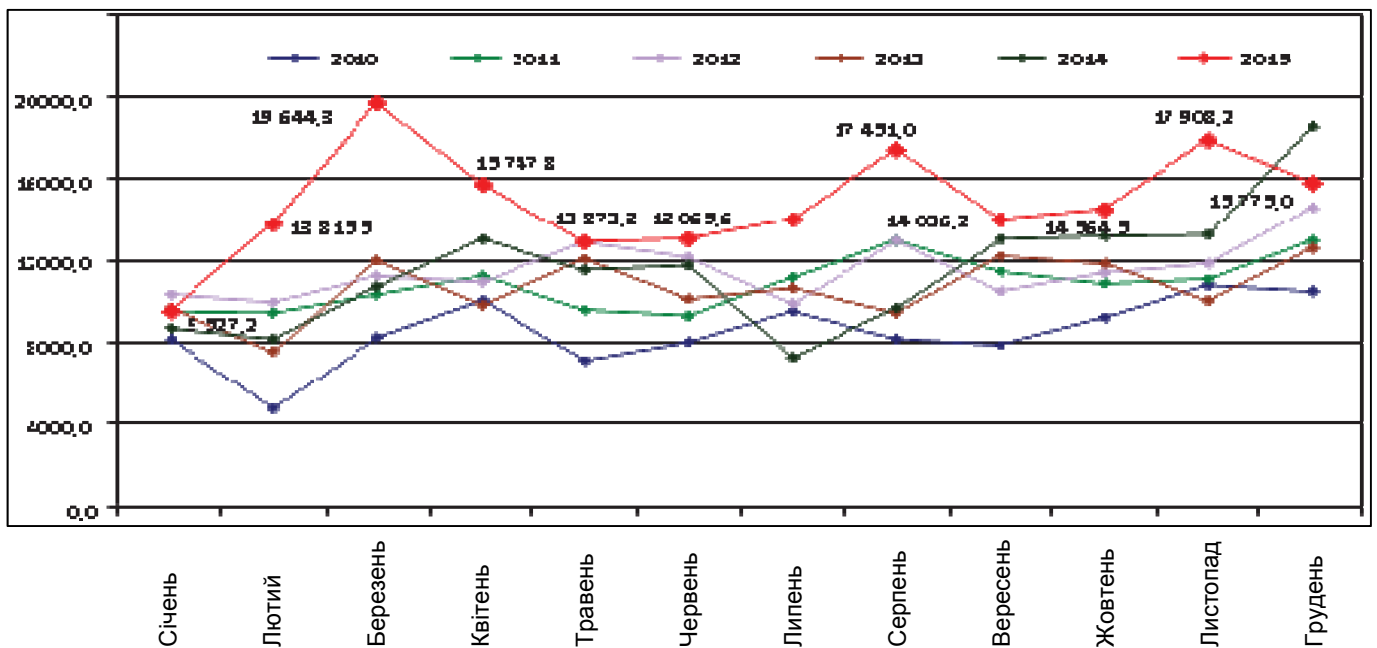

Рисунок 3. Динаміка щомісячних надходжень ПДВ до державного бюджету у 2010-2015 рр.

Побудовано на основі даних [2].

Стосовно надходжень від акцизного податку то обсяги його зборів з кожним роком зростають. У 2015 році надходження акцизного податку становило 63,1 млрд грн, що на 18,2 млрд грн, або 40,4%, більше відповідного показника минулого року. Річний план перевиконано як у цілому на (5,1%), так і в частині складових: податку із вироблених в Україні товарів (6,2%) і акцизного податку із ввезених товарів (3,5%).

Структура акцизних надходжень до державного бюджету за 2014-2015 рр. представлена на рис. 4.

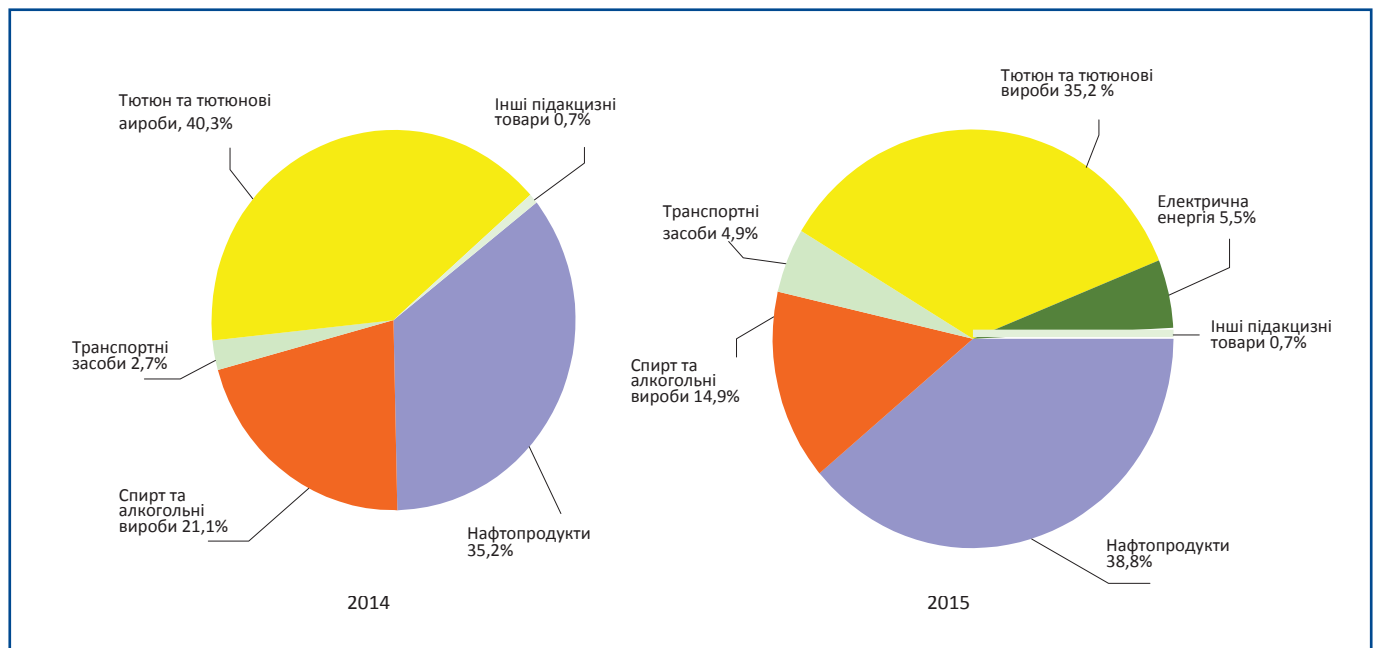

Рисунок 4. Структура акцизних надходжень до державного бюджету за 2014-2015 рр.

Побудовано на основі даних [2].

На збільшення впливає майже щорічне підвищення ставок податку на спирт, лікєро-горілчану продукцію, пиво, тютюнову продукцію, бензин. Саме ця продукція і приносить основну частину акцизного податку до бюджету. Проте щорічні планові показники завжди перевищують фактично отримані через такі негативні фактори: скорочення імпорту транспортних засобів (через введення мита на іноземні автомобілі); зменшення обсягів власного виробництва легкових автомобілів; неузгодженість законодавства щодо окремих ставок (дизпаливо, легкові автомобілі).

Щодо ввізного мита, то тенденції він має приблизно такі, які і попередньо досліджені податки, але на думку деяких науковців існує нераціональна політика завищення ставок на сировинні матеріали та заниження на нафтопродукти.

Аналіз політики доходів бюджету на 2016 р. свідчить про те, що в наступному році зростання податкових надходжень від внутрішніх податків на товари та послуги стане можливим за умови розширення внутрішнього ринку та відповідно внутрішнього попиту в країні. Зростання обсягів надходжень від податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств стане можливим за рахунок розширення бази оподаткування, внаслідок зменшення рівня тіньової економіки. Зниження обсягів митних надходжень пояснюється зменшенням обсягу імпорту в Україну та повільними темпами виходу на зовнішні ринки [5, с. 14].

Біля третини доходів бюджетів формується за допомогою неподаткових надходжень, основною відмінністю яких від податкових є відсутність при використанні механізмів їхньої мобілізації більшості принципів та підходів бюджетної системи, зокрема рівнозначності, стабільності, обов'язковості, всеохоплюючого характеру тощо [7]. Разом з тим, неподаткові платежі характеризуються певними особливостями, зокрема, мають у більшості випадків цільове призначення, їм притаманний необов'язковий характер, частково зараховуються до доходів бюджетів тих рівнів, державні органи яких проводять їх збирання.

Як свідчать дані таблиці 2, перша група неподаткових надходжень включає надходження бюджетних установ, які впродовж 2010–2015 рр. зросли з 28,7 млрд грн до 41,7 млрд грн (на 13 млрд грн). Значну суму доходів цієї групи (у 2015 р. – 61,8 млрд грн) складають кошти, що перераховуються Національним банком України. Окрім цього, підприємства будь-яких організаційних форм та видів, банки, у статутному фонді яких є частка державного майна, сплачують із суми прибутку, що залишився після внесення податків і зборів до бюджету, дивіденди або інші відрахування від прибутку.

Друга група неподаткових надходжень об'єднує адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційного та побічного продажу, але надходження від цього виду доходів є несуттєвими, у доходах зведеного бюджету вони становили 3,9 млрд грн у 2010 р. Та 17,9 млрд грн у 2015 р.

Основними резервами зростання таких доходів, на наш погляд, є збільшення кількості послуг, що можуть надати державні служби, та пошук нових видів платних послуг, потреба у яких з'являється у певних

ситуаціях. Можливість збільшення надходжень від державного мита можна розширити за рахунок розширення об'єктів його справляння [6].

Наступна група неподаткових надходжень до бюджету об'єднує інші надходження, серед яких можна відзначити: надходження коштів від реалізації конфіскованого майна; надходження сум кредиторської та депонентської заборгованості підприємств, організацій, установ, щодо яких минув строк позивної давності; надходження коштів від реалізації надлишкового озброєння, військової та спеціальної техніки, іншого майна збройних сил України; інші надходження. Інші неподаткові надходження характеризуються нестабільністю їх надходження. Зважаючи на незначну частку у доходах бюджетів, формування групи інших доходів у її складі є суперечливим, оскільки до неї входять, як правило, другорядні за своєю суттю і своїм фіскальним значенням платежі, тому її доцільно розкрупнити.

Значну частку серед неподаткових надходжень становлять власні надходження бюджетних установ, на яку ми рекомендуємо звертати увагу при пошуку резервів збільшення дохідної частини бюджету. Разом з тим, зважаючи на достатні обсяги таких надходжень, у процесі бюджетного планування та виконання бюджету з боку фінансового апарату держави, фінансових служб бюджетних установ і організацій, на нашу думку, бажано концентрувати зусилля на диверсифікації джерел даного виду доходів, їхній стабілізації та зростанні обсягів, особливо у частині плати за послуги.

Зниження неподаткових надходжень до бюджету на 2016 р. пояснюється політикою уряду, яка спрямована на послаблення регуляторного тиску на бізнес, що відповідно супроводжується зменшенням кількості дозвільних процедур, ліцензованих видів підприємницької діяльності, перевірок, а відповідно і штрафних санкцій та надходжень від них [5, с.16].

Запорукою ефективного виконання державою своїх функцій є обґрунтоване і своєчасне використання бюджетних ресурсів, але бюджетні проблеми, а відповідно і проблеми бюджетних видатків, стають актуальними лише в період прийняття державного бюджету або є основою передвибірчих обіцянок.

Тенденція до зростання у досліджуваних роках спостерігається і за видатками бюджету. Виконання бюджетів виконувалося із перевищенням видатків над бюджетними доходами, тобто із дефіцитом. Видатки Зведеного бюджету України виконані у сумі 679,8 млрд грн, що становить 94,7% річного планового показника, у тому числі видатки загального фонду – 604,8 млрд грн, або 97,1%, спеціального фонду – майже 75,0 млрд грн, або 79,2%

Проаналізуємо видатки зведеного бюджету України за функціональною класифікацією. Найвищу питому вагу (25,9%) займали видатки на соціальні програми, сума яких склала 176 млрд. гривень. Значне збільшення обсягу фінансування на соціальний захист та соціальне забезпечення зумовлено політикою уряду, що спрямована на підвищення соціальних стандартів життя громадян, а відповідно збільшення обсягу їх доходів та захисту доходів від знецінення. За рахунок підвищення соціальних стандартів, а відповідно платоспроможності громадян, очікується, що це стимулюватиме внутрішній попит, що має бути чинником економічного росту [5, с.46].

На другому місці бюджетних витрат з часткою 17,3% – видатки на виконання загальнодержавних функцій (118 млрд грн); на третьому – видатки на освіту – 114 млрд. гривень (16,8%) рисунок 5.

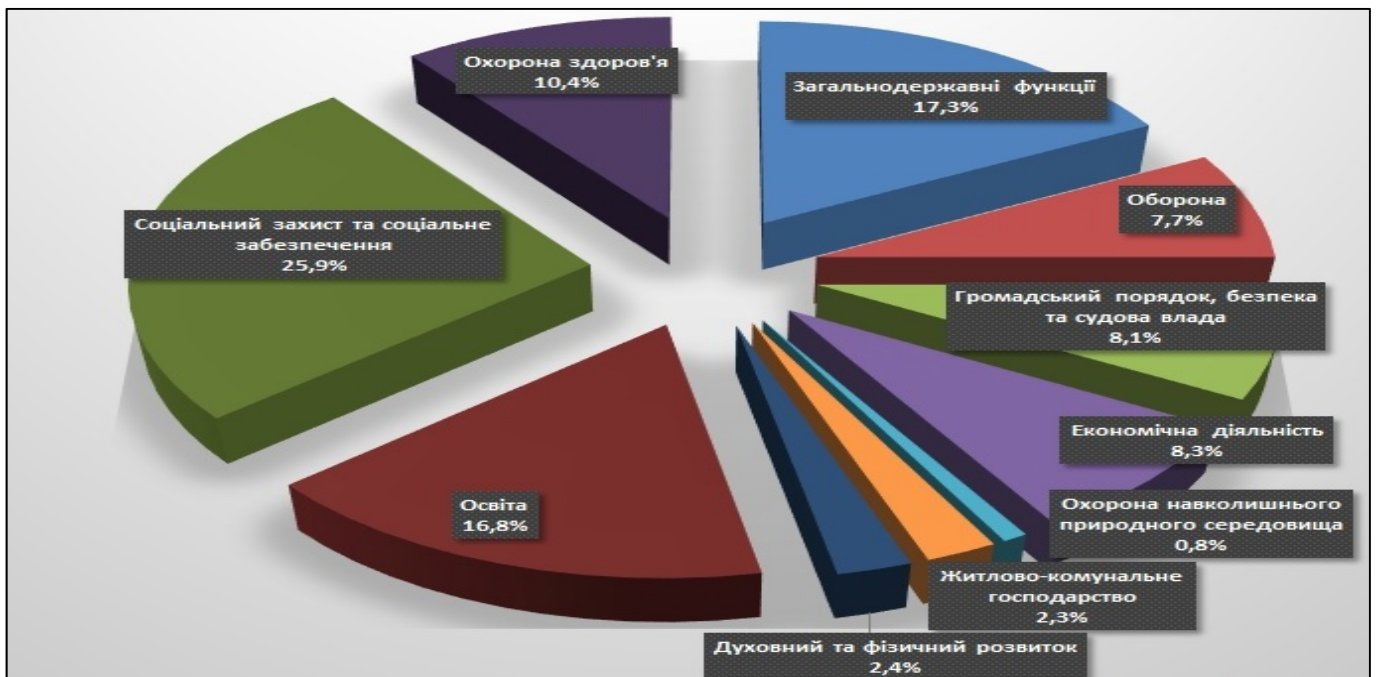

Рисунок 5. Структура видатків Зведеного бюджету у 2015 році за функціональною класифікацією
Побудовано на основі даних [2].

Фінансування освіти в Україні залишається на низькому рівні, що стримує її розвиток. Зменшення видатків на професійно-технічну освіту пояснюється передачею цієї категорії освітніх витрат до органів місцевого самоврядування [5, с.44].

У 2015 році в економіку країни було спрямовано 56,3 млрд грн бюджетних видатків (8,3% від загальної суми), що на 15,7% менше запланованого показника. Понад 50% цих коштів було спрямовано у дорожнє господарство (28,6 млрд грн), у аграрну сферу надійшло 10,8% видатків (6,1 млрд грн), на потреби паливно-енергетичного комплексу – 3,4% видатків (1,9 млрд грн).

Аналіз інформації про бюджетні видатки за попередні 9 років (рис. 6) дає підстави стверджувати, що у їх структурі в останні роки відбулися певні зміни. Так, у 2015 році порівняно з 2007 роком суттєво збільшилася частка видатків: на виконання загальнодержавних функцій – з 10,7% до 17,3%; на потреби оборони – з 4,2% до 7,7%.

В умовах тривалого військового конфлікту на сході країни, захист та безпека кордонів залишається одним з найбільших пріоритетів, відповідно уряд значно збільшив видатки на оборону в 2016 році. Збільшення видатків на громадський порядок, безпеку та судову владу зумовлено зростанням необхідності забезпечення безпеки громадян і здійсненням реформування правоохоронних органів та органів судової влади [5, с.32, 34].

Водночас спостерігається суттєве скорочення бюджетних витрат на економічну діяльність – з 17,9% до 8,3%.

Зменшення видатків на економічну діяльність пояснюється тим, що уряд країни в контексті програми економічних реформ здійснює політику дерегуляції підприємницької діяльності та послаблення податкового тиску, що має сприяти покращенню підприємницького середовища та активізації економічної діяльності в цілому, відповідно потреба державного впливу на економічну діяльність знижуватиметься [5, с.36].

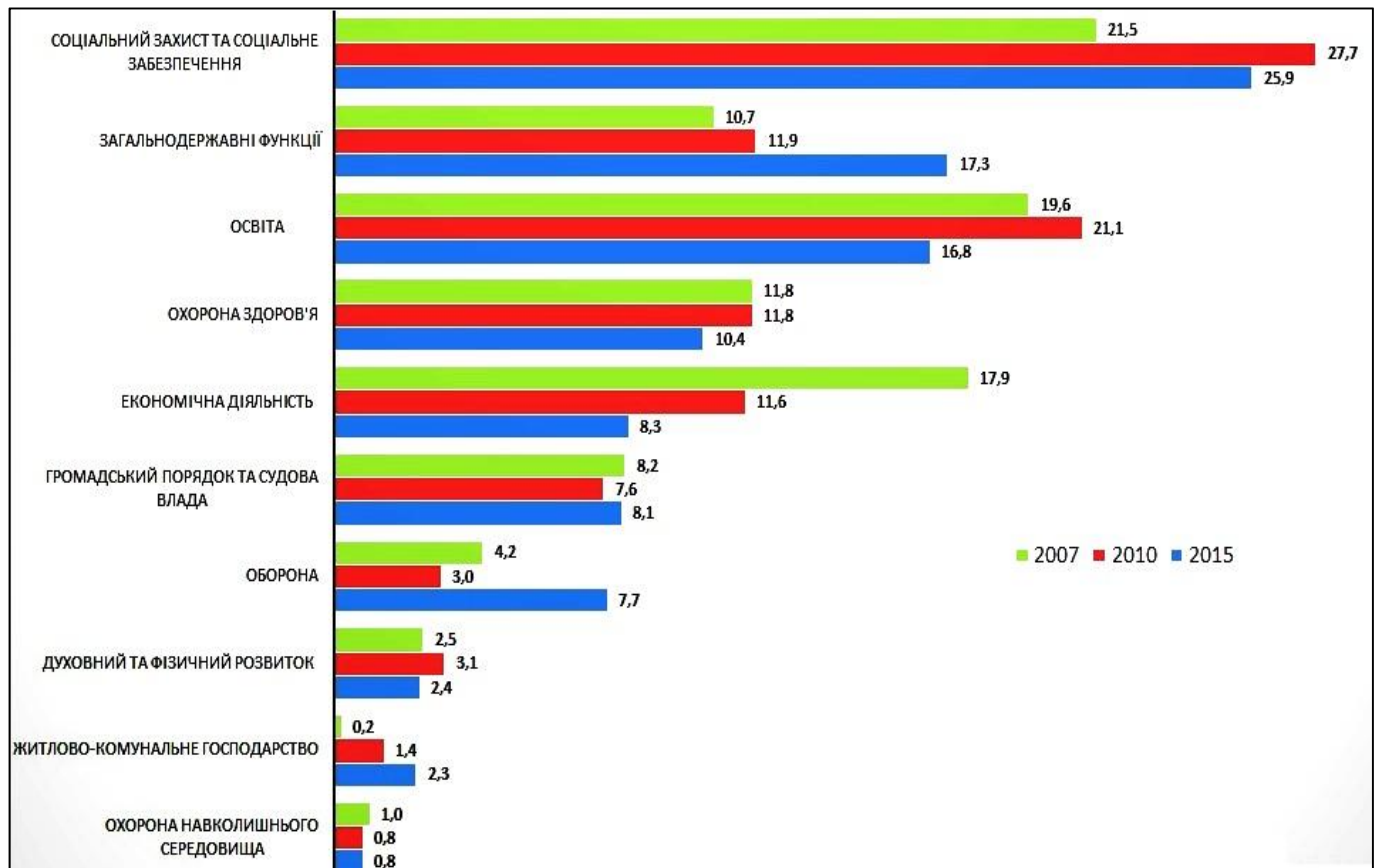

Рисунок 6. Зміна частки видатків Зведеного бюджету у 2007-2015 роках за функціональною класифікацією Побудовано на основі даних [2].

У 2015 році касові видатки загального фонду державного бюджету на виплату заробітної плати та нарахувань для працівників бюджетної сфери становили 76,9 млрд грн, що на 10,4 млрд грн, або на 15,7% більше ніж у 2014 році.

За 2015 рік (рис. 7) касові видатки державного бюджету на перерахування трансфертів до Пенсійного фонду збільшились проти 2014 року на 19,0 млрд грн до 94,8 млрд грн, у тому числі:

- на дотацію на виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами, на 1,9 млрд грн до 63,1 млрд грн;

- на покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду на 17,1 млрд грн (або у 2,2 разу) до 31,8 млрд гривень.

Станом на 1 січня 2016 року середній розмір пенсійних виплат становив 1700,2 грн, що на 118,7 грн більше, ніж станом на 1 січня 2015 року.

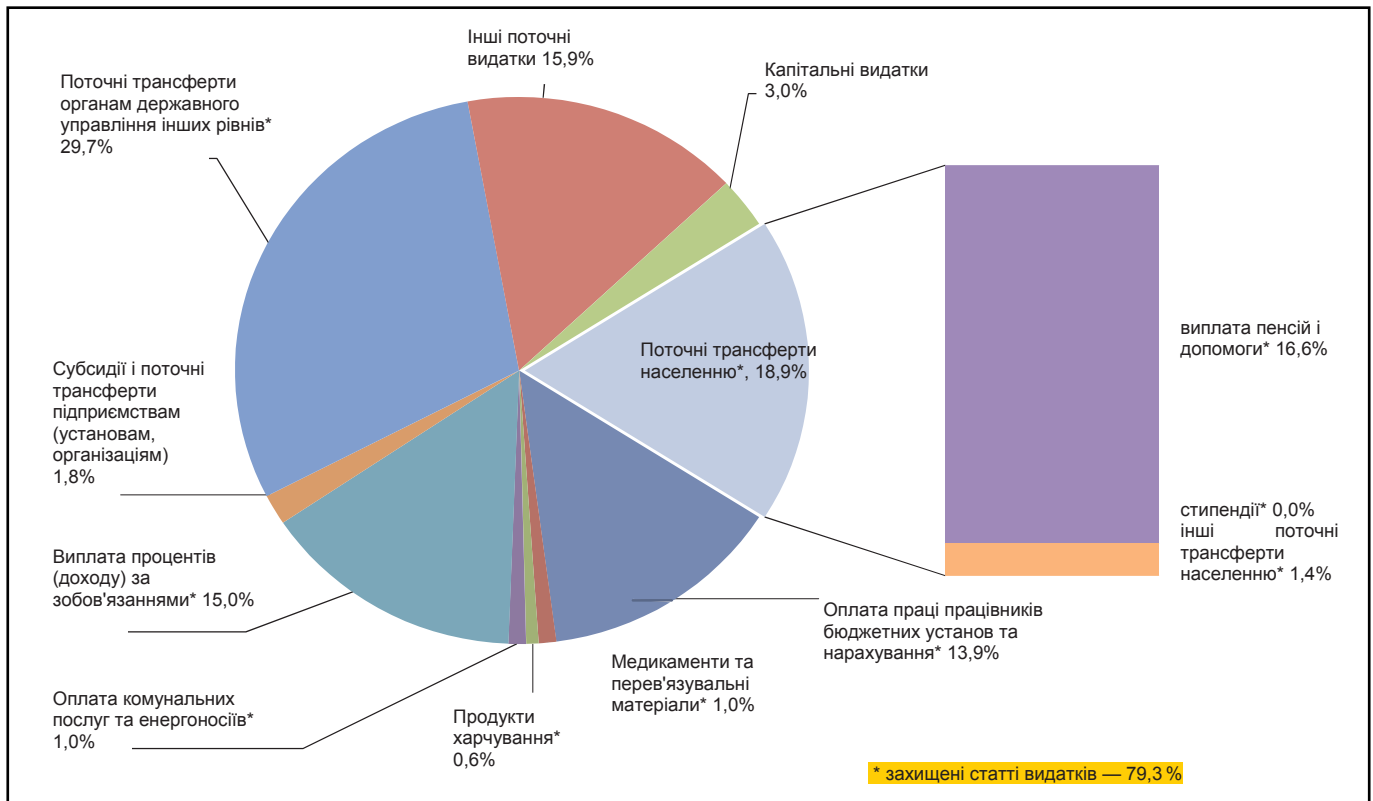

Рисунок 7. Структура видатків державного бюджету за 2015 рік у розрізі економічної класифікації
 Побудовано на основі даних [2].

У 2015 році видатки на виплату допомоги сім'ям з дітьми, малозабезпеченим сім'ям, інвалідам з дитинства, дітям-інвалідам, тимчасової державної допомоги дітям та допомоги по догляду за інвалідами I чи II групи внаслідок психічного розладу, які фінансуються за рахунок субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, профінансовані у повному обсязі до планових призначень і становили 41,9 млрд. гривень. Заборгованості з виплати зазначених допомог немає.

У 2015 році видатки на надання передбачених законодавством пільг та житлових субсидій населенню, які фінансуються за рахунок субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам, становили 20,8 млрд гривень.

За рахунок цих коштів надано пільги та житлові субсидії населенню на оплату житлово-комунальних послуг на загальну суму 18 млрд грн, придбання твердого палива і скрапленого газу – 1,1 млрд грн, пільги з оплати послуг зв'язку, інші передбачені законодавством пільги та компенсацію за пільговий проїзд окремих категорій громадян – 1,7 млрд гривень.

Отже, видаткова частина бюджетних видатків досліджуваного періоду має ряд проблем: негнучкість державних витрат; короткостроковість бюджетного планування, недооцінка подальших витрат після здійснення державних інвестицій, низький рівень бюджетної дисципліни, недофінансування багатьох сфер тощо.

Державний бюджет України має ряд проблем використання бюджетних коштів. Багато проблем із використанням бюджетних коштів є наслідком прямих правопорушень, які повторюються із року в рік. Погоджуємося з думкою більшості науковців, які виділили найбільш характерні проблеми використання бюджетних коштів [8, 9, 10]:

- використання коштів Державного бюджету України з порушенням бюджетного законодавства;
- втрати Державного бюджету України внаслідок прийняття незаконних управлінських рішень;
- незаконне виділення коштів з резервного фонду державного бюджету;
- порушення нормативно – правових актів, які регламентують порядок закупівлі товарів, робіт і послуг за державні кошти;
- планування видатків державного бюджету з порушенням чинного законодавства та за відсутності правових підстав;
- здійснення видатків на фінансування бюджетних установ одночасно з різних бюджетів;
- бюджетні правопорушення, пов'язані з розміщенням та виконанням державного замовлення тощо.

Однією з основних причин неефективного використання бюджетних коштів є некомпетентні рішення головних розпорядників та керівників. Непрофесійні дії посадовців та некомпетентне планування і прогнозування призводить до неефективного використання коштів.

За пропозицією Міністерства фінансів, Уряд підвищить ефективність використання державних коштів, передбачених для утримання органів державної влади, інших державних органів та державних підприємств [11].

Висновки. Наповнення дохідної частини бюджету повинно йти з різних джерел для більшої стабілізації та зменшення ризикованості надходжень, тому необхідно приділяти увагу найменш розвинутим статтям доходів, таким як доходи від операцій з капіталом, цільові фонди, збільшення яких дозволить зменшити навантаження та залежність державного бюджету.

Проаналізувавши видатки бюджету України за 2010–2015 роки можна стверджувати, що сума видатків щорічно зростає по всіх показниках, підтверджуючи закон Вагнера про щорічне зростання державної діяльності і відповідно бюджетних видатків.

Пріоритетними завдання бюджетної політики України є модернізацію бюджетного сектору економіки, переорієнтація державних видатків у напрямі економії, ефективності і результативності.

Гармонізація законодавства та процедур у сфері державних закупівель надасть можливість українським підприємствам брати участь на рівних умовах з європейськими підприємствами у проведенні робіт за державним замовленням, наданні послуг та у проведенні тендерів на рівні ЄС, національному та регіональному рівні.

Зміни до Податкового Кодексу України, що були прийняті разом з ЗУ «Про бюджет на 2016 рік» мають сприяти зниженню податкового навантаження на виробників за рахунок зниження майже вдвічі ставок єдиного соціального внеску, а також податку на прибуток та додану вартість.

Список використаних джерел

1. Коваль Ю.В. Виявлення основних причин зменшення надходжень до державного бюджету України в період 2010–2011 рр. / Ю.В. Коваль // *Всеукраїнський науково-виробничий журнал*. – 2012. – №6. – С. 322-325.
2. *Офіційний сайт Ціна держави [Електронний ресурс]* – Режим доступу: <http://cost.ua>
3. Свереда Н.І. Основні проблеми та напрями подолання бюджетного дефіциту в Україні / Н.І. Свереда // *Формування ринкових відносин*. – 2009. – №6. – С. 98-101.
4. *Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]* – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. *Бюджетний щоденник на 2016 рік. Київ: FEAO, 2015.* – 56 с.
6. Олейнікова Л.Г. Аналіз податкових надходжень до державного бюджету України / Л.Г. Олейнікова // *Вісник Таврійського державного агротехнологічного університету* – 2011. – №9. – С. 319-325.
7. Шаманська В.Г. Неподаткові надходження: проблеми та роль у доходах бюджету держави / В.Г. Шаманська // *Фінанси України*. – 2011. – №15. – С.186-191.
8. Бузак Н.І. Бюджетування, облік і контроль затрат на впровадження сучасних інформаційних технологій / Н.І. Бузак // *Актуальні проблеми економіки*. – 2009. – №3. – С. 185-189.]
9. Юрій С.І. Бюджетна система України / С.І. Юрій, Й.М. Бескид. – К.: НІОС, 2011. – 400 с.
10. Радіонов Ю.Д. Проблема ефективності використання бюджетних коштів / Ю.Д. Радіонов // *Фінанси України*. – 2011. – № 5. – С. 47-55.
11. «Про ефективне використання державних коштів» Постанова КМУ від 11 жовтня 2016 р. № 710 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/710-2016-%D0%BF>.

References

1. Koval' Ju.V. Vyjavlennja osnovnyh prychn zmeshennja nadhodzen' do derzhavnogo bjudzhetu Ukrai'ny v period 2010–2011 rr. [Identifying the main causes reduction of the state budget of Ukraine in the period 2010-2011.] // *Vseukrai'ns'kyj naukovo-vyrobnychyj zhurnal*. – 2012. – №6. – S. 322-325.
2. *Oficijnyj sajт Cіna derzhavy [Price state]:* <http://cost.ua>
3. Svereda N.I. Osnovni problemy ta naprijamy podolannja bjudzhetnogo deficytu v Ukrai'ni [Main problems and ways to overcome the budget deficit in Ukraine] // *Formuvannja rynkovyh vidnosyn*. – 2009. – №6. – S. 98-101.
4. *Oficijnyj sajт Derzhavnoi' sluzhby statystyky Ukrai'ny [State Statistics Service of Ukraine]:* <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. *Bjudzhetnyj shhodennyk na 2016 rik. [Budget diary for 2016].* Kyi'v: FEAO, 2015. – 56 с.
6. Olejnikova L.G. Analiz podatkovyh nadhodzen' do derzhavnogo bjudzhetu Ukrai'ny [Analysis of tax revenues to the state budget of Ukraine] // *Visnyk Tavrijs'kogo derzhavnogo agrotehnologichnogo universytetu* – 2011. – №9. – S. 319-325.
7. Shamans'ka V.G. Nepodatkovі nadhodzhennja: problemy ta rol' u dohodah bjudzhetu derzhavy [Non-tax revenues: challenges and role in the state budget revenues] // *Finansy Ukrai'ny*. – 2011. – №15. – S.186-191.
8. Buzak N.I. Bjudzhetuvannja, oblik i kontrol' ztrat na vprovadzhennja suchasnyh informacijnyh tehnologij [Budgeting, accounting and control costs for the introduction of modern information technologies] // *Aktual'ni problemy ekonomiky*. – 2009. – №3. – С. 185-189.]
9. Jurij S.I., Beskyd J.M. Bjudzhetna sistema Ukrai'ny [The budget system of Ukraine] – K.: NIOS, 2011. – 400 s.
10. Radionov Ju.D. Problema efektyvnosti vykorystannja bjudzhetnyh koshtiv [The problem of efficient use of budget funds] // *Finansy Ukrai'ny*. – 2011. – № 5. – S. 47-55.
11. *Pro efektyvne vykorystannja derzhavnyh koshtiv [On the effective use of public funds] Postanova KМУ vid 11 zhovtnja 2016 r. № 710:* <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/710-2016-%D0%BF>.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Кучеренко Світлана Юріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри політичної економії,
Левасва Людмила Юріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки,

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
вул. Сухомлинського 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Кучеренко Светлана Юрьевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры политической экономии
Леваева Людмила Юрьевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики,
ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький ГПУ імені Григорія Сковороди»
ул. Сухомлинського, 30, г. Переяслав-Хмельницький, 08401, Украина

DATA ABOUT THE AUTHORS

Kucherenko Svitlana Yuriivna, PhD, assistant professor of Political Economy
Levaieva Ludmila Yuriivna, PhD, associate professor of Economics,
SHEE «Pereyaslav-Khmelnytskyi state pedagogical university named after Hryhoriy Skovoroda»
Str. Sukhomlinsky 30, Pereyaslav-Khmelnytsky, 08401, Ukraine

УДК 336.221.4

ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

**Макарчук І.М.,
Перчук О.В.,
Виноградня В.М.**

Предметом дослідження є процес вивчення та аналізу сучасного стану та проблем реформування податкової системи України у трансформаційний період.

Метою дослідження є оцінка динаміки та структури формування податкових надходжень зведеного бюджету в Україні в 2010-2016 роках, а також визначення пріоритетних напрямків реформування національної податкової системи.

Методологія проведення роботи. Робота виконана за результатами дослідження сучасних наукових поглядів на визначення проблем реформування податкової системи, наведено динаміку та структуру формування податкових надходжень зведеного бюджету в Україні в 2010-2016 роках та обґрунтування основних завдань податкової реформи в Україні. Виконання цих та інших завдань приведе до успішного досягнення поставленої мети реформування податкової системи держави – формування максимально досконалої системи оподаткування в Україні і, як наслідок, економічного зростання загалом.

Результати роботи. Розглянуто сучасний стан та негативні риси наявної податкової системи України. Проведено оцінку структури формування податкових надходжень зведеного бюджету в Україні та обґрунтовано основні завдання податкової реформи в Україні в умовах кризових явищ в економіці.

Галузь застосування результатів: організація та проведення наукових досліджень у сфері державних фінансів, формування ефективної податкової системи України та визначення найбільш небезпечних загроз розвитку податкової системи України на сучасному етапі.

Висновки. Основою реформування податкової системи України має бути визнання того факту, що в цілому податкова система України вже склалася, і попри всі свої недоліки, не повинна розглядатись як така, що має підлягати докорінному реформуванню. Тобто створення нової законодавчої бази у сфері оподаткування повинно віддзеркалювати традиції існуючої податкової системи та відповідати світовим тенденціям розвитку податкових систем.

Ключові слова: податки, податкова система, податкове законодавство, Податковий кодекс, адміністрування податків, трансформація податкової системи України, податкова реформа, податкове навантаження.

ПРОБЛЕМЫ РЕФОРМИРОВАНИЯ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

**Макарчук И.И.,
Перчук О.В.,
Виноградная В.М.**

Предметом исследования является процесс изучения и анализа современного состояния и проблем реформирования налоговой системы Украины в трансформационный период.

Целью исследования является оценка динамики и структуры формирования налоговых поступлений сводного бюджета в Украине в 2010-2016 годах, а также определение приоритетных направлений реформирования национальной налоговой системы.

Методология проведения работы. Работа выполнена по результатам исследования современных научных взглядов на определение проблем реформирования налоговой системы, приведены динамика и структура формирования налоговых поступлений сводного бюджета в Украине в 2010-2016 годах и обоснование основных задач налоговой реформы в Украине. Выполнение этих и других задач